



انوری گرانترین جایزه کتاب
در ایران را برای اولین بار برد

زنجیره طلایی برای جاده جنگ

رمان 5 جلدی «جاده جنگ» که انتشارات سوره مهر آن را چاپ کرده است، اثری است در سبک کلاسیک که برهه‌ای 50 ساله از تاریخ (حدود 1320 تا 1370) را روایت می‌کند؛ و در این مسیر نه تنها به منابع رسمی مکتوب بلکه به خاطرات شفاهی و نقل‌های سینه به سینه مردم بومی خراسان متکی است. نتیجه حدود ده سال تحقیق منصور انوری برای نگارش این رمان، منجر به خلق روایتی نو از جنگ جهانی دوم از زاویه نگاه مردم شهری، روستایی و عشایر خراسان در جلدهای اول تا پنجم شد؛ روایتی که مورد استقبال جشنواره‌های ادبی هم قرار گرفت و موفقیت‌های پی‌پی‌نویسنده را در بردن جوایز در پی داشت.

چهاردهمین جایزه «کتاب فصل» اولین موفقیت انوری در پشت سر گذاشتن رقبا بود. در آخرین روزهای آذر 1389 جاده جنگ در حالی چشم‌دوران این جایزه را در خانه کتاب گرفت که در چهار دوره پیش از آن، این عنوان به هیچ کتابی داده نشده بود. خانه کتاب نهادی دولتی است که متولی برگزاری هفته کتاب و اعطای جوایز کتاب فصل، کتاب سال، جایزه جلال و پروین اعتصامی است. بعد از این جایزه، جاده جنگ جایزه معتبری از بخش خصوصی را نیز از آن خود کرد. «انجمن قلم ایران» در هشتمین دوره «قلم‌زرین» در آبان 1390 جاده جنگ را جزو برگزیدگان خود اعلام کرد.

اما مهمترین موفقیت جاده جنگ، بردن جایزه «جلال آل‌احمد» بود. جایزه ادبی جلال آل‌احمد بر اساس مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی در سال 1385 بنیان نهاده شده و قرار بود مراسم آن هر سال همزمان با سالروز ولادت جلال با اهدای 110 سکه بهار آزادی برگزار شود، جایزه‌ای که گرانترین جایزه تاریخ ایران در حوزه کتاب بوده و تا سال 1390 هیچ اثری نتوانسته بود آن را به نام خود سازد. جاده جنگ در چهارمین دوره جایزه جلال در آذر ماه 90 توانست در رقابت با 1931 اثر دیگر و همراه با 4 کتاب دیگر به مرحله نهایی این جایزه راه پیدا کند و در نهایت با ایستادن بر سکوی اول این رقابت، برای اولین بار جایزه جلال را دست‌یافتنی کند.

بیست و نهمین جایزه «کتاب سال» در دی 1390 آخرین جایزه این زنجیره طلایی برای رمان جاده جنگ بود. جایزه‌ای که اهدای آن از سال 1362 آغاز شده و دبیرخانه آن، هر ساله آثار مختلف علمی و ادبی و فرهنگی را در سه بخش تألیف، ترجمه و تصحیح مورد ارزیابی قرار می‌دهد. دی ماه 90 با خود خبری دیگر از جاده جنگ نیز داشت؛ چاپ دوم کتاب. خبری که چند ماه بعد با چاپ مجدد کتاب در قطع جیبی برای نمایشگاه کتاب اردیبهشت 91 تکمیل شد. البته در مهرماه 1391 نیز نمایشگاه بین‌المللی کتاب فرانکفورت میزبان جاده جنگ در کنار آثار دیگری از ادبیات کشورمان بود.

■ امیر سعادت

معجونی از جنگ و عشق و سفر ردیابی سه عنصر تمدن‌زا در رمان «جاده جنگ»

هنر و ادبیات در شرایط ضد عادت، غیرمعمولی و به‌هم‌ریختگی تمدنی شکل گرفته و تولید می‌شود. جنگ، عشق و سفر از جمله این حالات غیرمعمولی برای فرد بشر و تمدن بشری چه مادی و چه الهی هستند. اغلب هنرمندان بزرگ جنگیده‌اند، عاشق بوده‌اند و بسیار سفر کرده‌اند. در فرهنگ اسلامی نیز سه مقوله جهاد (جنگ مقدس)، عرفان و ثولا (عشق الهی) و هجرت یا زیارت (سفر دینی) بسیار فرهنگ‌آوری و تمدن‌زایی کرده‌اند. غالباً در جنگ، عشق و سفر هست. در عشق، جنگ و سفر هست و در سفر هم جنگ و عشق هست. بیشترین تولیدات فرهنگی - هنری تمدن بشری هم در این سه عرصه رخ نموده است. حتی در دیگر عرصه‌های تمدنی مثل اقتصاد، تاریخ، سیاست و... این سه عامل و محرک پیشرفت بوده‌اند. رمان بلند و دنباله‌دار «جاده جنگ» نیز به خوبی معجونی از این سه پدیده تمدن‌زا ارائه کرده است چیزی که از نقاط قوت مضمونی این رمان است.

فصل اول: درباره جنگ

1. جنگ و تمدن

تاریخ تمدن و فرهنگ بشر گویی تاریخ جنگ‌هاست. از جنگ‌هایی که باعث از بین رفتن تمدنی و به وجود آمدن تمدن دیگری شده‌اند تا جنگ‌های انبیاء با طاغوت‌های زمان‌شان. تمدن غربی نیز از جنگ‌های صلیبی و آشنایی و برخورد با مسلمانان رو به رشد آورد. آمریکای کنونی زائیده جنگ‌های جهانی است و اقتصاد، فرهنگ و سیاست آمریکا با جنگ می‌چرخد. آمریکا می‌جنگد که زنده بماند. اکنون نیز مهمترین نقطه درگیری تمدن نوزای اسلامی با تمدن غربی در مسأله فلسطین و نبرد مقاومت نمود پیدا کرده است.

2. جنگ و هنر

«تضاد» قوی‌ترین صنعت هنری است: تضاد شب و روز، خیر و شر، موسی و فرعون. اصلاً درام در جنگ شکل می‌گیرد؛ جنگ بین خیر و شر. و از این زاویه درام‌ترین حادثه هستی واقع کربلاست.

قسمت عمده تولیدات فرهنگی - هنری بشری مربوط به «جنگ» است. بسیاری از رمان‌های بزرگ تاریخ ادبیات و فیلم‌های بزرگ تاریخ سینما جنگی است. یکی از گونه‌های مهم ادبی در هر کشور، ادبیات جنگ آن کشور است. ملل گوناگونی که تاریخ آن‌ها با پدیده جنگ درگیر بوده، به آفرینش ادبیاتی در این باره دست زده‌اند که به فراخور نقش و موضع‌گیری‌شان، به عناوین متفاوتی شناخته شده است.

بومی‌ترین، قوی‌ترین، مردمی‌ترین و حتی اقتصادی‌ترین ژانر فرهنگی و هنری ما نیز «هنر و ادبیات دفاع مقدس و پایداری»

است که نشأت گرفته از واقعه کربلاست. ما هزاران جلد کتاب تاریخ شفاهی، فرهنگ‌نامه، داستان، شعر و انواع فیلم، مستند، تئاتر، تلفیلم، سریال و... در حوزه هنر و ادبیات دفاع تولید کرده‌ایم و زیرژانرهایی مثل اسارت، پشت جبهه، پسا‌جنگ، زنان جنگ و... را در این حوزه گسترده داریم. از همه مهمتر، جنگ نیروی انسانی گسترده‌ای در حوزه هنر و ادبیات به ما هدیه داد. بسیجی‌هایی که به جنگ رفتند و حین یا بعد از آن عکاس، مستندساز، فیلمساز و نویسنده شدند. نسلی که هنر و ادبیات اعتراض و عدالت‌خواه بعد از جنگ را نیز پایه‌گذاری کرد.

3. جنگ در «جاده جنگ»

«جاده جنگ» روایتی خراسانی از حمله روس‌ها به شمال شرقی ایران در جنگ جهانی دوم است. نویسنده فضای جنگی رمان را به خوبی ترسیم کرده است. روابط نظامی‌ها در ارتش آن روز ایران و در ارتش روس‌ها، توصیف شهرها، مکان‌ها و پایگاه‌های جنگی و از همه مهمتر تصویر شخصیت‌های اصلی قصه به خوبی پرداخت شده است. صحنه‌های حمله هوایی به مشهد و چند شهر دیگر این منطقه و حمله زمینی از محورهای مختلف شمال شرقی دقیق و مو به مو ترسیم می‌شود. آدم‌های ایرانی، روس، ترکمن و تاجیک قصه، تیپیک نیستند، هر کدام شخصیت خودشان را دارند. در بستر این جنگ به هم می‌رسند و روابط پیچیده انسانی با هم برقرار می‌کنند. روابطی گسترده و متنوع، از عشق و دوستی گرفته تا نفرت و دشمنی.

خدمتی که «جاده جنگ» به ادبیات پایداری ما می‌کند اول آن است که انحصار روایت هنری و ادبی مقاومت را از پایتخت درمی‌آورد.